

LAKIALOITE 19/2014 vp

Laki lastensuojelulain 79 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan lastensuojelulain muuttamista siten, että sijaishuoltopaikat velvoitettaisiin tarkastuttamaan toimintansa vuosittain. Määräaikaistarkastuksen suorittaja olisi aluehallintoviraston valtuuttama julkinen tai yksityinen

taho. Tarkastuksesta koituvista kustannuksista vastaisi sijaishuoltopaikka. Ehdotetun lakimuutoksen velvoittama vuositarkastus olisi edellytys luvanvaraisen sijaishuollon toimiluvan jatkumiselle.

PERUSTELUT

Lastensuojelulakiin kirjatut valvontavelvoitteet ovat jo nykyisellään varsin kattavat. Sijaishuoltopaikkojen valvontavastuu kuuluu paitsi lapsen sijoittaneelle kunnalle myös sijaishuoltopaikan sijaintikunnalle sekä aluehallintovirastolle. Laki yksityisistä sosiaalipalveluista edellyttää myös palveluntuottajia laatimaan omavalvontasuunnitelman.

Käytännössä sijaishuoltopaikkojen valvonnan on kuitenkin vakavia puutteita. Ongelmia aiheuttavat resurssien niukkuus, valvontavelvoitteiden päällekkäisyys sekä lastensuojelulaitosten monimuotoisuus. Oikeusasiamiehen tekemissä sijaishuollon tarkastuksissa on toistuvasti ilmennyt esimerkiksi lasten nöyryyttävää kohtelua ja oikeuksien laitonta rajoittamista. Usein lapsen edunvalvojan roolissa sijaishuoltopaikkaa vieraileva kunnan sosiaalityöntekijä ei ollut kuullut lasta kahden kesken, vaan tavannut hänet yhteispalaverissa henkilöstön kanssa. Lasten on myös raportoitu olleen tietämättömiä

omista oikeuksistaan sekä laitoksen ja oman sosiaalityöntekijän velvollisuuksista.

Lasten sijaishuollon valvontakäytäntöjen puutteisiin ovat viime vuosina kiinnittäneet huomiota oikeusasiamiehen lisäksi ainakin Valtiontalouden tarkastusvirasto sekä YK:n lasten oikeuksien komitea. Valtiontalouden tarkastusviraston raportissa vuodelta 2012 arvioidaan, että lastensuojelun viranomaistahot olettavat toistensa suorittaman valvonnan olevan kattavaa, vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on ilmoittanut, että heidän resurssinsa ohjautuvat ensisijaisesti yksityisten palveluntuottajien lupa- ja valvontatarkastuksiin ja ohjaukseen eivätkä ne riitä kunnallisen sijaishuollon aktiiviseen valvontaan.

Suomessa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on poikkeuksellisen suuri. Vuonna 2012 sijoitettuna oli noin 17 800 lasta. Vertailuvuonna lapsista 15 % oli sijoitettuna ammatillisiin perhekoteihin, 35 % yksityiskoteihin ja

38 % lastensuojelulaitoksiin. Valvontaresurssit ovat sijoitettujen lasten määrään nähden niukat; sitä varten on aluehallintovirastoissa ja Valvirassa osoitettu kahdeksaa henkilötyövuotta vastaava työpanos. Laitosten omaoikeus ei korvaa viranomaisvalvontaa.

Sijaishuollon valvonnan tulisi toimia moitteettomasti riippumatta siitä, ovatko kantelut tai muut raportoidut havainnot antaneet aiheita erityiseen huoleen.

Ehdotettu määräaikaistarkastus turvaisi nykyistä paremmin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten olosuhteet sijaishuollossa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

lastensuojelulain 79 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lastensuojelulain (417/2007) 79 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1380/2010, uusi 4—8 momentti seuraavasti:

79 §

Sijaishuollon valvonta

Sijaishuoltopaikan on vuosittain tarkastuttava toimintansa lainmukaisuus ja luparekisteriin merkittyjen tietojen oikeellisuus ulkopuolisella tarkastajalla (*vuositarkastus*). Vuositarkastuksen ajankohdan päättää tarkastaja sijaishuoltopaikan antaman ennakkoilmoituksen perusteella.

Vuositarkastuksen suorittaa joko aluehallintoviranomainen tai tämän valtuuttama asiantuntija, luotettava ja riippumaton tarkastaja. Tarkastaja voi olla joko julkinen tai yksityinen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut, lastensuojelun viranhoidossa pätevätyöntekijä tarkastaja.

Vuositarkastuksen kohteena ovat lastensuojelulain, perhehoitajalain sekä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain määräysten noudattaminen kussakin sijaishuoltopaikassa. Tarkastus edellyttää tiloihin ja toimintaan tutustumista, lasten ja henkilöstön tai sijaisvanhempien kuule-

mista sekä sijaishuoltoa koskeviin asiakirjoihin tutustumista. Tarkastuksesta annetaan kirjallinen todistus. Havaitut puutteet tarkastaja on velvollinen ilmoittamaan aluehallintovirastolle, joka suorittaa mahdollisen jälkitarkastuksen.

Tämän lain mukaisesta tarkastuksesta perittävä maksu säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (*tarkastusmaksu*). Tarkastusmaksu kohdistetaan kuhunkin sijaishuollon toimintayksikköön ja sen suuruus porrastetaan toiminnan laadun ja sijaishuoltoa saavien lasten lukumäärän mukaan. Toimeksiantosopimuksella yksityiskodissa järjestetyn sijaishuollon vuositarkastuksesta ja tarkastusmaksusta vastaa sijoituksesta toimeksiannon tehnyt kunta.

Vuositarkastusoikeuden laajuuteen ja tarkastuksessa havaittujen epäkohtien seuraamuksiin sovelletaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 17—24 §:ää sekä yksityisissä että julkisissa sijaishuoltopaikoissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13 päivänä toukokuuta 2014

Anna Kontula /vas